

Оксана Блашків

СЛОВАЦЬКА КУЛЬТУРА В ПУБЛІКАЦІЯХ ДМИТРА ЧИЖЕВСЬКОГО НА СТОРІНКАХ СЛАВІСТИЧНИХ ЧАСОПИСІВ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Стаття подає стислий аналіз праць Д. Чижевського про словацьку культуру на сторінках славістичних часописів міжвоєнного періоду. Визначено основні напрями досліджень та інтерпретацій Д. Чижевського словацької культури. В додатку представлено бібліографію Д. Чижевського стосовно словацької культури.

Ключові слова: Дмитро Чижевський, словацька культура, славістика, періодика, міжвоєнний період.

Хоч політично Словаччина і входила до складу Чехословацької республіки, в якій Д. Чижевський прожив з 1924 до 1932 року, після першої ж подорожі сюди в 1933 р. вчений відзначав відмінність словацької культури від чеської та потенціал для наукових досліджень. Тривалий час наукові дослідження вченого словацької культури вимірювалися однією монографією¹. Однак глибше вивчення доробку Д. Чижевського засвідчує, що словацька культура була яскравою сторінкою наукових пошуків славіста, щоправда, не позбавленої іроній та протиріч. Анджей де Вінценз (н. 1922), помічник і наступник Д. Чижевського в Інституті славістики при Університеті Гайдельберга, в своїх спогадах про вченого писав: «Чижевський цікавився практично всіма слов'янськими літературами; словаки, про літературу і філософію яких він написав низку праць, визнали його своїм співвітчизником»². Такі слова польського вченого передбачали б наявність зовнішніх ознак такого визнання, хоча б у вигляді статей у одному з Festschrift'ів Д. Чижевського. Але натомість знаходимо лише статтю Й. Кіршбаума в словацькому еміграційному часописі в США «Most»³, яка, щоправда наголошує важливість наукової праці Д. Чижевського для ознайомлення європейської наукової спільноти зі словацькою духовною спадщиною. У 1990-х роках, після 50-ти років замовчування/забуття, монографія про Л. Штура в словацьких нових філософських та літературних працях словацьких вчених має високий індекс цитування, проте окремої розвідки не знаходимо аж до 2003 року — першою і на сьогодні єдиною полемічною до монографії Д. Чижевського є стаття Рудольфа Дупкала «Гегеліанство Штура і його рефлексії в творчості Дмитра Чижевського»⁴. Знову Д. Чижевський постає у Словаччині знаменитим автором однієї монографії про Л. Штура, залишаючи за

дужками значний науковий доробок вченого зі словакістики⁵. В українській же гуманітарній думці праці Д. Чижевського про словацьку культуру залишаються практично невідомими⁶, хоч їхня бібліографія налічує понад 30 позицій, а серед часописів, що свого часу публікували дослідження Д. Чижевського, були провідні славістичні видання Європи. Метою цієї розвідки є проаналізувати проблематику статей та рецензій Д. Чижевського, надрукованих у німецьких та німецькомовних часописах Словаччини, в центрі уваги яких є словацька культура.

Серед словацьких часописів, що охоче друкували словацькі дослідження Д. Чижевського, — *Slovenské pohľady*⁷, *Sborník Matice slovenskej*⁸, *Živena*⁹. Праці Д. Чижевського друкувалися також у німецькомовних часописах, що виходили на території Словаччини: *Südost-Forschungen*¹⁰, *Germanoslavika*¹¹, *Slavische Rundschau*¹². Поруч із словацькими часописами, свої розвідки про словацьку філософію та літературу Д. Чижевський друкує і у відомих німецьких журналах *Zeitschrift für slavische Philologie*¹³, *Kyrios*¹⁴ та *Zeitschrift für Kirchengeschichte*¹⁵. Поза певну різнонаправленість та багатомовність часописів, що висвітлювали тогочасні дослідження Д. Чижевського зі словакістики¹⁶, розглядати їх слід комплексно. Свідченням цього є їхня комплементарність, що відображає власний підхід Д. Чижевського до вивчення словацької духовно-історичної спадщини.

Зацікавлення Д. Чижевського словацькою духовно-історичною спадщиною зростало поступово¹⁷. Перші декларації Д. Чижевського майбутніх публікацій про словацьку культуру припадають на початок 1930-х рр. У листі від 17.06.1931 р. до В. Сімовича, редактора другого тому наукового збірника «Праць Високого педагогічного інституту імені М. Драгоманова», вчений пише, що опублікує у цьому виданні статтю «Штур і Україна»¹⁸. У 1932 році Д. Чижевський отримав від редактора часопису «Slavia» М. Мурка пропозицію написати рецензію на видання Й. Ірасеком *Das Slaventhum und die Welt der Zukunft* Людовіта Штура¹⁹ (опублікована 1934 року²⁰). У 1932 році у часописі «Slavische Rundschau» Д. Чижевський виступив зі статтю «Aus Štúrs Nachlass» («З духовної спадщини Штура»)²¹. Вважаю, що саме 1931–1932 рік можна вважати початком інтенсивного та надалі регулярного дослідження Д. Чижевським словацької духовної спадщини. Проте у словацько-мовному науковому просторі Д. Чижевський з'являється на сторінках часопису «Slovenské pohľady» з повідомленням про віднайдення рукопису Я.А. Коменського (*Nový nález Komenského spisov*, 1935)²².

Улітку 1935 р. Д. Чижевський працював в архівах Матиці Словенської з неопублікованими рукописами Людовіта Штура (Štúr, Ludovít, 1815–1856), Петера Забоя Келлнера-Гостінського (Kellner Peter, Zábaj Hos-

tinský, 1823–1873) та Само Богдана Гробоня (Hroboň Samo Bohdan, 1820–1894). Здійснена робота спонукала вченого планувати для друку в Словаччині не одну розвідку чи навіть монографію. Ще до свого приїзду до Мартіна влітку 1935 року Д. Чижевський повідомляє А. Мраза, редактора часопису «Slovenské pohľady», про знахідку листів Л. Штура в архіві університету в Галле²³. Згодом листи було опубліковано в мовознавчому томі часопису «Sborník Matice slovenskej» під назвою *Zwei Briefe L. Štúrs an August Friedrich Pott* («Два листи Л. Штура до Августа Фрідріха Потта») ²⁴. Словацькі вчені оцінювали знахідку як важливий історичний документ, що відзначав референт мовознавчого відділу Матиці Словенської Людовіт Новак (Novák, Ľudovít, 1908–1992) у листі до Д. Чижевського від 16 жовтня 1935 р.²⁵ Цю знахідку українського вченого доповнює ще одна — листи П.Й. Шафарика (Šafárik, Pavol Jozef, 1795–1861) до Л. Штура та А.Ф. Потта (August Friedrich Pott, 1802–1887), опублікована в 1939 р. в часописі «Südost-Forschungen»²⁶. Згодом ці матеріали ввійшли як додатки до монографії Д. Чижевського про філософію Л. Штура (Братислава 1941).

На сторінках часопису «Sborník Matice Slovenskej» знаходимо статті на основі архівних матеріалів про словацьких студентів у Галле²⁷, про викладачів Л. Штура — Т.Г. Шроера, А.Ф. Потта та листи Штура до останнього, які тогочасні дослідники оцінювали як унікальні знахідки. Цій же тематиці присвячені перші рецензії Д. Чижевського в «Slavische Rundschau» та «Slovenské pohľady», з яких можна дізнатися про оцінку Д. Чижевським особливостей словацької філософії як вона представлена у творах Л. Штура та стану дослідження її у тогочасній Словаччині. Їх доповнюють рецензії у німецькомовних славістичних часописах, про які йтиметься нижче. Дещо осібню, в порівнянні зі штурівською тематикою, стоїть надрукована у «Slovenské pohľady» стаття про творчість О. Пушкіна²⁸, що є цікавим прикладом літературознавчої роботи славіста.

«Živena» — ще один словацький часопис, у якому була надрукована розвідка про словацького містика П.З. Кельнера-Гостінського²⁹, а саме його інтерпретації «вічно-жіночого» в останніх рядках «Фауста» Гете. У супровідному повідомленні до статті наголошено, що автор — «провідний історик філософії у слов'янському світі», українець, професор у Галле, що працює над історією словацької філософії. На той час часопис «Živena» був органом однойменної спілки жінок у Чехословаччині, розважально-повчального характеру, що виходив щомісяця від 1910 до 1949 року; редактором його у 1935–1939 рр. була Леа Мразова (Lea Mrázová, 1906–1995), дружина А. Мраза. З листів Д. Чижевського до А. Мраза дізнаємося, що вона неодноразово надсилала вченому примірники часопису, а він планував подати до нього кілька своїх статей:

«Також роботу про українську жінку, яку я обіцяв Вашій дружині для Živena, надішлю якомога швидше»³⁰, або: «...закінчив кілька менших робіт з питань словацької духовної історії... Між ними є також і робота про українські відьми — можливо Živena зможе надрукувати»³¹. Д. Чижевський усвідомлював, що обіцяні роботи мали відповідати спрямуванню часопису, тим цікавішою постає готовність Д. Чижевського співпрацювати з часописом такого типу.

Німецькомовні та німецькі часописи — це основне джерело інформації про словакістику Д. Чижевського. А вона, в свою чергу, — чи не єдине, відносно повне на той час, джерело про Словаччину у науковому слов'ястичному просторі Європи. Незаперечна першість тут належить «Zeitschrift für slavische Philologie» (до 1940 р.) та «Südost-Forschungen» (1939–1943). Основу їх складають рецензії, що представляють панораму словацької гуманітарної думки 1920–1930-х рр. Основний акцент у розвідках падає на філософський та духовно-історичний виміри рецензованих книг, що співпадало з професійними зацікавленнями та науковим підходом дослідника. Після переїзду до США поруч з англomовними працями на словацьку тематику («The Slovak Collection of the Harvard College Library» (1953), «Mickiewicz, Štúr and Král» (1956)) Д. Чижевський дописував до німецьких часописів, підсумовуючи дослідження попередніх років («Neues über Janko Král» (1951), «Johannes Bayor, ein deutscher Philosoph in der Slowakei» (1956), «Peter Zboj Kellner-Hostinsky — ein slowakischer Philosoph» (1957)).

На сторінках «Zeitschrift für slavische Philologie» у статтях та рецензіях Д. Чижевського словацька культура представлена німецькій науковій спільноті різнопланово. Провідними питаннями тут є філософія Л. Штура та його сучасників (Й.М. Гурбан, М.М. Годжа, З.П. Келлнер-Гостінський, С.Б. Гробонь), барокова поезія (Ю. Трановський), окремі аспекти теорії літератури, історія філософії. Ілюстративним прикладом тут може служити праця Д. Чижевського в двох частинах під назвою «Нові публікації про словацьку духовну історію»³², що є, по суті, низкою рецензій на дослідження про словацьку культуру, опубліковані після 1918 р. Загалом тут представлено 33 більші і менші публікації, які постають як своєрідна панорама словакістики першої третини 20 ст. Рецензовані роботи можна умовно погрупувати наступним чином: 1) словацька література різних періодів, 2) словацька філософія, 3) словацька історія культури. Найбільш численною є перша група, в якій можна окремо виділити праці, що стосуються 1) барокової словацької літератури та 2) словацької літератури 19 ст.

Поширеним і детальним є обговорення праць, присвячених бароковій словацькій літературі, зокрема Ю. Трановському. Рецензовані праці складають збірники, монографії та розвідки, які Д. Чижевський тематично

групує таким чином: 1) час Ю. Трановського, 2) біографія Ю. Трановського, 3) літературна діяльність Ю. Трановського (наприклад, В. Бітнар «Три століття словацького гімналу *Cithara Sanctorum*», Шт. Крчмери «Зі словацької гімнології»), 4) «відкриття» (наприклад, праця І. Віліковського у «Збірнику Трановського», а також роботи інших авторів про вплив *Cithara Sanctorum* та Ю. Трановського на подальший розвиток літератури і не лише в Словаччині), 5) бібліографія. Крім сухої подачі імен та назв робіт, рецензент коротко подає своє бачення стану досліджуваної проблематики. Як відомо, однією з важливих наукових тем, над якою працював Д. Чижевський, була тема слов'янського бароко. У цьому контексті словацьке бароко постає як складова більшого проекту вивчення слов'янської барокової літератури українським славістом³³.

Огляд з досліджень словацької літератури 19 ст. охоплює монографію Альберта Пражака «Літературна Словаччина п'ятдесятих — сімдесятих років» та «Словацькі студії» (Pražak, Albert. *Literární Slovensko let padesátých až sedmdesátých*. Praha 1932; *Slovenské studie*, Presburg 1926), статті та книгу Флори Клейсхнітзової (Kleischnitzova, Flora. *Samoslav B.Hroboň a Karol Slavoj Amerling*, *Slovanské pohľady* 1930; *Karol Slavoj Amerling a Slovensko*, *Slovanské pohľady* 1930; *Z našej romantiky*, *Slovanské pohľady* 1924; *Andrej Sládkovič a jeho doba*, Прага 1928), монографію Андрея Мраза «Ян Калінчяк» (Márz, Andrej. *Ján Kalinčiak*, Turč.sv. Martin, 1936), дослідження поетичної школи Штура М. Пішута (Pišut, Milan. *Počiatky básnickej školy Štúrovej*, Bratislava, 1938). Практично, всі ці роботи словацьких та чеських дослідників стосуються словацького романтизму. Оскільки на той час актуальним було питання періодизації історії літератури, однією із пріоритетних тем обговорення в рецензіях Д. Чижевського є питання термінологічно-понятійного визначення та періодизації. Д. Чижевський вважає основоположним розрізнення термінів «класицизм», «романтизм» та «бідермаєр» по відношенні до словацької поезії, рецензуючи працю М. Пішута «Початки поетичної школи Штура». У рецензії на книгу А. Пражака «Літературна Словаччина п'ятдесятих — сімдесятих років» рецензент звертає увагу на поняття «романтична наука» та «романтична теорія літератури». Тісно пов'язаними поняттями в словацькому літературознавстві першої третини 20 ст. були «романтизм» та «гегеліанство», на що Д. Чижевський як дослідник спадщини Гегеля звертав особливу увагу.

Словацька філософія в рецензіях Д. Чижевського на сторінках «*Zeitschrift für slavische Philologie*» представлена аналізом праці А.Пражака «Гегель у словаків», надрукованої у збірнику Німецького університету в Празі, який був редагований самим Д. Чижевським, коротким повідомленням про монографію Й. Тврдого «Павел Гечко і його народна правда»

та глибоким аналізом монографій С.Ш. Осуского «Філософія штурівців» (I–III, 1926–1932) та «Келлнер-Гостінський — філософ» (1935). У аналізі згаданих праць Д. Чижевський переважно зосереджується на духовно-історичній, філософській та теологічній складових досліджень. Головним поняттям, яке Д. Чижевський вважає некоректно інтерпретованим тут є поняття «гегеліанства», та пов'язаного з ним гегеліанства штурівців, яке часто подавалось як послідовне повторення ідей Гегеля Штуром та його сучасниками. Такі інтерпретації, що базуються на вибіркового зіставленні певних понять та тверджень у творах Гегеля і Штура чи Гурбана, Д. Чижевський рішуче заперечує. Наприклад, у рецензії на розвідку А. Пражака «Гегель у словаків» читаємо: «...словаки старанно читали **свого Гегеля**, але були переважно у провідних думках від нього залежними; на основі цих провідних думок вони доволі **самостійно розвинули свої ідеї**, які достатньо далеко відхилялися від гегелівської філософії»³⁴. Це ж стосується питання Штурового слов'янофільства, яке на думку видавця Штурового «Слов'янства та світу майбутнього» Й. Їрасека «частково ґрунтується на творах російських слов'янофілів, а частково на гегелівській історичній філософії». Д. Чижевський натомість стверджує, що «мова і вся концепція книги, в основі якої лежить надзвичайно висока оцінка державної влади як культуротворчого фактора, знаходиться під впливом Гегеля» і в даному розумінні «слов'янофільство Штура суттєво відрізняється від обох напрямків російського слов'янофільства»³⁵. Важливими для розуміння світогляду словацьких мислителів та етапів їх світосприйняття, на думку Д. Чижевського, є також питання конфесійних стосунків, зв'язок з слов'янською «месіанською» літературою та з російськими слов'янофілами з теологічної та духовно-історичної точок зору. Таким чином, Д. Чижевський відстоює найперше самобутність і самостійність словацьких мислителів 19 століття, що вимагає адекватного наукового підходу дослідження, а не спрощеного трактування.

Публікації у «Südost-Forschungen» складають рецензії, які хоч і частково повторюють повідомлення в «Zeitschrift für slavische Philologie», проте є більш численними і різнобічними. Тут Д. Чижевський обговорює не лише словацьку філософію та літературу, але й історію освіти, поезію, лінгвістичні дослідження, дослідження з історії релігійних рухів на території Словаччини, висвітлюючи стан гуманітарних наук у Словаччині у 1939–1943 рр., найскладніший історичний момент не лише для цієї країни, але й для всієї Європи. З цієї перспективи згадані розвідки Д. Чижевського набирають особливого інтересу. Виняток серед переважної більшості рецензій, друкованих у «Südost-Forschungen» становлять дві статті: одна, написана на основі архівних матеріалів до біографії

Л. Штура та друга — на основі опрацьованих рукописів П.З. Келлнера-Гостінського в архіві Мартіна. Якщо про Л. Штура він опублікував монографію у 1941 році, то про П.З. Кельнера-Гостінського планував написати книгу пізніше. Очевидно складна ситуація дослідника під час Другої світової війни та втрата своєї бібліотеки в Галле завадили Д. Чижевському реалізувати свій задум і до нас дійшло лише дві статті про цього словацького містика.

Таким чином, публікуючи свої більші чи менші розвідки у німецьких часописах, у провідних славістичних журналах Європи чи німецькою мовою у часописах, що виходили на території Чехо-Словаччини (1922–1939) та Словацької держави (1939–1943), Д. Чижевський привертав увагу до питань словацького культурного спадку, відділяючи його від чеського з самого початку. Його рецензії дають глибоку професійну характеристику академічного рівня досліджень про словацьку філософію, літературу, освіту, регалію. У своїх статтях він завжди підкреслював необхідність розгляду словацької культури в контексті загальноєвропейському, уникаючи стереотипних та однобоких тверджень.

Розвідки, рецензії та статті в словацьких, німецьких та німецькомовних часописах 1930-х — початку 1940-х рр. про словацькі дослідження Д. Чижевського, що складають унікальну сторінку українсько-словацьких культурних взаємин, однаково забуті в українській та словацькій історії.

ДОДАТОК

Бібліографія Д. Чижевського на словацьку тематику

1. *Čiževsky D. Mickiewicz, Štúr and Král' / D. Čiževsky // Adam Mickiewicz in World Literature: [Symposium] / [ed. by W. Lednicki]. — Berkeley–Los Angeles: University of California Press, 1956. — P. 469–485.*
2. *Cizevsky D. The Slovak Collection of the Harvard College Library / D. Cizevsky // Harvard Library Bulletin. — 1953. — P. 299–311.*
3. *Čyževskij D. Aus Štúrs Nachlass / D. Čiževsky // Slavische Rundschau. — 1932. — Bd. IV. — S. 432–434.*
4. *Čyževskij D. Dr. Sam. Št. Osuský: Štúrova filozofia / D. Čiževsky // Slovenské pohľady. — 1936. — T. 52/10. — S. 560–563.*
5. *Čyževskij D. J. Kál: Československá filozofia / D. Čiževsky // Zeitschrift für slavische Philologie. — 1939. — Bd. 16/3–4. — S. 439–441.*
6. *Čyževskij D. J. Kvačala: Dejiny reformacie na Slovencku / D. Čiževsky // Kyrios. — 1937. — Bd. 3. — S. 258–259.*

7. Čyževskij D. J. Kvačala: Dejiny reformacie na Slovencku / D. Čiževsky // Zeitschrift für Kirchengeschichte. — 1937. — Bd. 2–3. — S. 485–488.
8. Čyževskij D. Neue Veröffentlichungen über die slovakische Geistesgeschichte I / D. Čiževsky // Zeitschrift für slavische Philologie. — 1938. — Bd. 15/1–2. — S. 140–155.
9. Čyževskij D. Neue Veröffentlichungen über die slovakische Geistesgeschichte II / D. Čiževsky // Zeitschrift für slavische Philologie. — 1940. — Bd. 17/1. — S. 179–195.
10. Čyževskij D. Nový nález Komenského spisov / D. Čiževsky // Slovenské pohľady. — 1935. — Roč. 51. — S. 141–145.
11. Čyževskij D. Puškin medzi romantizmom a klasicizmom / D. Čiževsky // Slovenské pohľady. — 1937. — T. 53/1–2. — S. 36–41, 75–82.
12. Čyževskij D. S.Št. Osuský: Filozofia Štúrovcov: [I. Štúrova filozofia. Myjava 1926. 330 S.; II. Hurbanova filozofia. Myjava 1928, 400 S.; III. Hodžova filozofia. Myjava 1932, 392 S.] / D. Čiževsky // Zeitschrift für slavische Philologie. — 1935. — Bd. 12/3–4. — S. 423–435.
13. Čyževskij D. S.Št. Osuský: Filozofia Štúrovcov: [II. Hurbanova filozofia. Myjava 1928. 400 S.; III. Hodžova filozofia. Myjava 1932. 392 S.] / D. Čiževsky // Germanoslavica. — 1935, — Bd. 3/1. — S. 210–213.
14. Čyževskij D. Studenten aus der Slovaei in Halle / D. Čiževsky // Sbornik Matice slovenskej. — 1935. — S. 203–206.
15. Čyževskij D. Štúrova filozofia života / D. Čiževsky. — Bratislava: SUS, 1941. — 128 s.
16. Čyževskij D. Tobias Gottfried Schröer a Slovensko / D. Čiževsky // Slovenské pohľady. — 1936. — T. 3. — S. 140–146.
17. Čyževskij D. Večne-ženske v slovenské filozofii / D. Čiževsky // Živena (Turč. sv. Martin). — 1935. — T. 8. — S. 34–38.
18. Čyževskij D. Zwei Briefe L. Štúrs an August Friedrich Pott / D. Čiževsky // Sbornik Matice Slovenskej. — 1936. — Bd. 14/1–1. — S. 184–187.
19. Čyževskij D. Antipietistisches aus der Slovaei / D. Čiževsky // Zeitschrift für Religions- und Geistesgeschichte — 1952. — Bd. 4/3. — S. 1–12.
20. Čyževskij D. Briefwechsel Bodjanskys mit dem tschechoslovakischen Verein in Bratislava / D. Čiževsky // Sborník Matice slovenskej. — 1938. — T. XV, I, 1/2. — S. 168–171.
21. Čyževskij D. Jozef Špirko: Husiti, jiskrovci a bratříci v dejinách Spiša (1431–1462). Zipser Kapitel. 1937 / D. Čiževsky // Kyrios. — 1939/40. — Bd. IV. — S. 91.
22. Čyževskij D. Neues über Janko Král' / D. Čiževsky // Zeitschrift für slavische Philologie. — 1951. — Bd. 21/1. — S. 402–408.
23. Čyževskij D. Wesen und Aufgaben der tschechoslovakischen Philosophiegeschichte / D. Čiževsky // Slavische Rundschau. — 1936. — Bd. 1. — S. 13–22; Bd. 2. — S. 68–80.

24. *Tschižewskij D. A. Mráz: Gavlovičova škola kresťanska / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1941. — Bd. 6/3–4. — S. 678–680.*
25. *Tschižewskij D. Briefe von J. Šafařík und L. Štúr an August Frienrich Pott / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1939. — Bd. 4/3–4. — S. 761–769.*
26. *Tschižewskij D. Čečetka, Iraj: Zo slovenskej pedagogiky. Turč. sv. Martin 1940. 120 S.; Derselbe: Slovenké evanjelické patronátne gymnázium v Turčianskom svätom Martine. Turč.sv.Martin 1939. 93 S. / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1940. — Bd. 5/4. — S. 988–989.*
27. *Tschižewskij D. Durovič: Duchovná poézia slovenská pred Tranovským / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1940. — Bd. 5/4. — S. 987–988.*
28. *Tschižewskij D. J. Stanislav: K jazykovednému dielu A. Bernoláka / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1943. — Bd. 8/1–2. — S. 313.*
29. *Tschižewskij D. J. Vašica: Slovenská bohoslužba v českých zemích / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1941. — Bd. 6/3–4. — S. 673.*
30. *Tschižewskij D. J. Vašica: Slovenská liturgia nově osvětlena Kijevskými listy / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1942. — Bd. 7/1–2. — S. 358–359.*
31. *Tschižewskij D. Johannes Bayor, ein deutscher Philosoph in der Slowakei / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1956. — Bd. 15. — S. 471–477.*
32. *Tschižewskij D. Linguistica Slovaca I–II / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1942. — Bd. 7/1–2. — S. 304–305.*
33. *Tschižewskij D. Pamiatke Trnavskej university / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1940. — Bd. 5/2. — S. 660–661.*
34. *Tschižewskij D. Šteller: Andrej Rdlinský / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1940. — Bd. 5/4. — S. 989–991.*
35. *Tschižewskij D. Brtáň: Danielovo Sinapiovo-Horčičkovo Neo Forum Latino-Slavicum / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1942. — Bd. 7/1. — S. 308–309.*
36. *Tschižewskij D. Brtáň: Barokový slavizmus / D. Tschižewskij // Zeitschrift für slavische Philologie. — 1942. — Bd. 18/2. — S. 462–468.*
37. *Tschižewskij D. Peter Zaboň Kellner-Hostinsky — ein slowakischer Philosoph / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1957. — Bd. 16. — S. 356–374.*
38. *Tschižewskij D. S.Št. Osuský: Prvé slovenské dejiny filozofie / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1941. — Bd. 6/3–4. — S. 676–678.*
39. *Tschižewskij D. Sborník Matice slovenskej XVI–XVII, Hefte 1–6 / D. Tschižewskij // Südost-Forschungen. — 1942. — Bd. 7/1–2. — S. 307–308.*

40. *Tschižewskij D.* Sborník prác professorov evanjelického kolegiálneho slovenského gymnasia v Prešove / D. Tschižewskij // *Südost-Forschungen*. — 1942. — Bd. 7/1–2. — S. 305–307.
41. *Tschižewskij D.* St. Mečiar: Hviezdoslavova Hájnikova žena: [Rozbor a hodnotenie] / D. Tschižewskij // *Südost-Forschungen*. — 1942. — Bd. 7/1–2. — S. 309–310.
42. *Tschižewskij D.* V. Jankovič: Dejiny jezuitov v Banskej Štiavnici / D. Tschižewskij // *Südost-Forschungen*. — 1943. — Bd. 8/1–2. — S. 314.
43. *Tschižewskij D.* M. Bakoš: Vývin slovenského verša / D. Tschižewskij // *Südost-Forschungen*. — 1941. — Bd. 6/3–4. — S. 675–676.
44. *Tschižewskij D.* Hegel bei den Slovaken / D. Tschižewskij // *Hegel bei den Slaven*. — [2., verb. Aufl.]. — Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1961. — S. 397–411.
45. *Tschižewskij D.* Mickiewicz bei den Slowaken / D. Tschižewskij // *Festschrift für Erwin Koschmieder*. — München: R. Oldenbourg, 1958. — S. 203–215.
46. *Tschižewskij D.* V. Jankovič: Dejiny jezuitov v Banskej Štiavnici / D. Tschižewskij // *Südost-Forschungen*. — 1943. — Bd. 8/1–2. — S. 314.
47. *Чижевський Дм. Е.* Štúr: Das Slaventhum und die Welt der Zukunft / Дм. Чижевський // *Slavia*. — 1934. — Bd. 12/3–4. — S. 567–573.

¹ *Čyževskij D.* Štúrova filozofia života / D. Čiževsky. — Bratislava: SUS, 1941. — 128 s.

² *Vincenz A.* Dmytro Czyzewski / Andrzej de Vincenz // *Славістика*. — Т. 1: Дмитро Чижевський і світова славістика / [ред. Пшеничний Є., Мних Р.]. — Дрогобич: Коло, 2003. — С. 179–187.

³ *Kirschbauman J M.* Prof. D. Cyzevskij — Ukrainian Expert in Slovak Literature / Joseph M. Kirschbauman // *Most: [štvrt'ročník pre slovenskú kultúru: quarterly for Slovak culture]*. — Cleveland, Ohio: 1961. — Vol. VIII (3–4). — P. 17–36.

⁴ *Dupkala R.* Hegelianizmus Ľudovíta Štúra a jeho reflexie v tvorbe Dmytra Čyževského / Rudolf Dupkala // *Slovensko-ukrajinske vst'ahy v oblasti jazyka, literatury, historie a kultury*. — Presov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2003. — S. 177–188.

⁵ *Blašiv O.* Práce Dmytra Čyževského o slovenskej kultúre / O. Blašiv // *Studia Slovaca*. — Banská Bystrica: PF UMB, 2006. — P. 97–102.

⁶ 1) *Чижевський Д.* Філософія життя Л. Штура / Д. Чижевський // *Чижевський Д.* Філософські твори у чотирьох томах. — Т. 3: Філософія Людовіта Штура. Філософська славістика. — К.: «Смолоскип», 2005. — С. 5–130. 2) *Чижевський Д.* Гегель у словаків / Д. Чижевський // *Чижевський Д.* Філософські твори у чотирьох томах. — Т. 3: Філософія Людовіта Штура. Філософська славістика. — К.: «Смолоскип», 2005. — С. 246–262.

⁷ **Slovenské Pohľady** — словацький літературний часопис, виходить від 1846 року як місячник до сьогодні. Заснував його Йозеф Мілослав Гурбан під повною назвою

«Словацькі погляди на науку, мистецтво та літературу», що сьогодні звучить як «Словацькі погляди на літературу, мистецтво і життя».

⁸ **Sborník Matice slovenskej** — друкований орган Матиці словенської. Виходить з 1920 року.

⁹ **Živena** — популярно-повчальний жіночий журнал, друкований орган однойменної жіночої спілки. Виходив в 1910–1949 роках щомісяця. Під час Першої світової війни був єдиним літературним часописом в Словаччині. У журналі друкували зразки художньої літератури та переклади. Тут надавали простір молодим письменникам, поетам та перекладачам. Ведучою була реалістична лінія та орієнтація на загальнолюдські цінності. Часопис мав власну книжкову едицію. У 1935–1939 рр. головним редактором була Леа Мразова, дружина Андрея Мраза.

¹⁰ **Südost-Forschungen** — німецький журнал, що виходив з 1926 року на території Чехо-Словаччини і друкував дослідження з історії південно-східної Європи, а також народного мистецтва, лінгвістики, літературознавства, політології та економіки країн, що були пов'язані з південно-східною Європою. Завдяки авторам з південно-східної Європи та інших країн, журнал перетворився на міжнародний орган південно-східних європейських досліджень. Журнал поділяється на дві частини: статті та рецензії. Статті тут друкуються німецькою, англійською, французькою та італійською мовами, а також мовами народів південно-східної Європи.

¹¹ **Germanoslavica (Zeitschrift für germano-slavische Studien)** — сьогодні як і в 1930-х рр. належить до часописів, що видавала Академія наук Чеської республіки. Часопис публікує статті німецькою мовою про літературні та мовні слов'янсько-германські зв'язки, наприклад, слов'янсько-англосаксонські, займається культурними германо-англосаксонсько-слов'янськими зв'язками. Виходить 2 рази на рік у Празі.

¹² **Slavische Rundschau** — німецький славістичний журнал, що виходив у Празі у 1929–1940 рр. (17 тт.) за ред. Г. Геземанна, Ф. Спіни та ін., містив огляд літературного і культурного життя та наукових видань слов'янських народів.

¹³ **Zeitschrift für slavische Philologie** — журнал заснований 1924 року М. Фасмером. Основним завданням часопису було розвивати німецьку славістику, надаючи можливість славістам з різних країн публікувати тут свої дослідження. Уже у 1926 р. журнал став ведучим часописом славістики поряд зі знаменитим журналом В. Ягіча *Archiv für slavische Philologie*. Цікавим штрихом до історії співпраці Д. Чижевського з журналом М. Фасмера є спогад Д. Геркхарда про те, що М. Фасмер завжди притримувався українського написання прізвища дослідника — «Čuževskýj D.».

¹⁴ **Kyrios** — німецький філософсько-теологічний часопис редагований Гансом Кохом.

¹⁵ **Zeitschrift für Kirchengeschichte** — журнал спеціальних міждисциплінарних наукових досліджень. Крім аналітичної частини, містить також збірну частину із публікацій, рецензій та анонсів нових праць, що появилися в Німеччині чи в іншій країні. Видавці, котрі є науковцями міжнародного визнання у відповідних галузях, забезпечують якість наукових статей, що висвітлюють окремі періоди історії релігії від найдавнішої церкви до сьогодення.

¹⁶ Словакістика — збірний термін на позначення доліджень у галузі словацької літератури, філософії, мовознавства, історії і т.д. У Словацькій Республіці вживається як офіційний термін.

¹⁷ Детальніше про чехословацький контекст досліджень Д. Чижевського див.: Блашків О. Дмитро Чижевський і наукова Чехословаччина 1930-х рр. / Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць. — Вип. 21 /

Відп. ред. С.В. Кульчицький. — К.: Інститут історії України НАН України, 2012. — С. 303–311.

¹⁸ *Пшеничний Є.* Листування Дмитра Чижевського з Василем Сімовичем / Є. Пшеничний, В. Янцен // *Славістика*. — Т. 1: Дмитро Чижевський і світова славістика / [ред. Пшеничний Є., Мних Р.]. — Дрогобич: Коло, 2003. — С. 251–331 (266).

¹⁹ Архів часопису «Slavia», див.: *Literární archiv Památníku národního písemnictví / Fond: Slavia / 16/64*.

²⁰ *Чижевскій Дм. Е. Štúr: Das Slaventhum und die Welt der Zukunft / Дм. Чижевскій // Slavia*. — 1934. — Bd. 12/3–4. — S. 567–573.

²¹ *Čyževskij D.* Aus Štúrs Nachlass / D. Čiževsky // *Slavische Rundschau*. — 1932. — Bd. IV. — S. 432–434.

²² *Čyževskij D.* Nový nález Komenského spisov / D. Čiževsky // *Slovenské pohľady*. — 1935. — S. 141–145.

²³ *Čyževskij, D.* — A. Mráz: Slovenská národná knižnica / Archív literatúry a umenia / Fond: Čyževskij, Dmitrij / Tschizewskij / 52 G 27.

²⁴ *Čyževskij D.* Zwei Briefe L. Štúrs an August Friedrich Pott / D. Čiževsky // *Sbornik Matice Slovenskej*. — 1936. — Bd. 14/1–1. — S. 184–187.

²⁵ AMS II/499/1935/110.

²⁶ *Tschizewskij D.* Briefe von J. Šafařík und L'. Štúr an August Frienrich Pott / D. Tschizewskij // *Südost-Forschungen*. — 1939. — Bd. 4/3–4. — S. 761–769.

²⁷ *Čyževskij D.* Studenten aus der Slovakei in Halle / D. Čiževsky // *Sbornik Matice slovenskej*. — 1935. — S. 203–206.

²⁸ *Čyževskij D.* Puškin medzi romantizmom a klasicizmom / D. Čiževsky // *Slovenské Pohľady*. — 1937. — T. 53/1–2. — S. 36–41, 75–82.

²⁹ *Čyževskij D.* Večne-ženske v slovenské filosofii / D. Čiževsky // *Živena* (Turč. sv. Martin). — 1935. — T. 8. — S. 34–38.

³⁰ Лист до А. Мраза від 23.XII.[1935], див.: *Čyževskij, D.* — A. Mráz: Slovenská národná knižnica / Archív literatúry a umenia / Fond: Čyževskij, Dmitrij / Tschizewskij / 52 G 27.

³¹ Лист до А. Мраза від 30.01.1937, див.: *Čyževskij, D.* — A. Mráz: Slovenská národná knižnica / Archív literatúry a umenia / Fond: Čyževskij, Dmitrij / Tschizewskij / 52 G 27.

³² *Čyževskij D.* Neue Veröffentlichungen über die slovakische Geistesgeschichte I / D. Čyževskij // *Zeitschrift für slavische Philologie*. — 1938. — Bd. XV/1–2. — S. 155–169 ; *Čyževskij D.* Neue Veröffentlichungen über die slovakische Geistesgeschichte II / D. Čyževskij // *Zeitschrift für slavische Philologie*. — 1940. — Bd. XVII/1. — S. 179–195.

³³ Більше про праці Д. Чижевського про чеське та українське літературне бароко див.: 1) *Блашків О.* Типологія чеського та українського бароко в працях Дмитра Чижевського / О. Блашків // *Jan Amos Komeňski a kultura epike baroku*. — Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskej, 2007. — С. 259–272. 2) *Блашків О.* Чеське літературне бароко: Дмитро Чижевський та Йозеф Вашіца / О. Блашків // *Ukrainiaca Brunensia II: Україністика — минуле, сучасне, майбутнє*. — Brno: Masarykova univerzita, 2009. — С. 362–370.

³⁴ *Čyževskij D.* Neue Veröffentlichungen über die slovakische Geistesgeschichte I / D. Čyževskij // *Zeitschrift für slavische Philologie*. — 1938. — Bd. XV/1–2. — S. 157.

³⁵ *Čyževskij D.* Neue Veröffentlichungen über die slovakische Geistesgeschichte I / D. Čyževskij // *Zeitschrift für slavische Philologie*. — 1938. — Bd. XV/1–2. — S. 163.

В статье представлен краткий анализ работ Д. Чижевского по словацкой культуре, опубликованных в славистических периодических изданиях межвоенного периода. Определены основные направления исследований и интерпретаций Д. Чижевского словацкой культуры. В приложении подана библиография Д. Чижевского о словацкой культуре.

Ключевые слова: *Дмитрий Чижевский, словацкая культура, славистика, периодика, межвоенный период.*

The article presents a concise analysis of the articles on Slovak Culture authored by Dmytro Čyževs'kyj and published in different journals of Slavic Studies in the interwar period. The main directions of Čyževs'kyj's research and interpretations in this line have been defined. The appendix provides a bibliography of Čyževs'kyj's works on Slovak culture.

Key words: *Dmytro Čyževs'kyj, Slovak culture, Slavic Studies, journal, interwar period.*